

§ 169

KS 2019/0128

Ekonomisk månadsrapport – september 2019

Ärende

Prognosen för årets resultat för helåret 2019 är ett underskott om cirka 99 miljoner kronor. Resultatet efter balanskravskorregering prognostiseras till ett underskott om cirka 115 miljoner kronor. Prognosen per september är en försämring av resultatet enligt balanskravet med cirka 3,8 miljoner kronor jämfört med föregående prognos. Det beror främst på att produktionsutskottet och socialnämnden har försämrat sin helårsprognos med 5 miljoner kronor respektive 1,8 miljoner kronor. Ett par andra nämnder förbättrade sina helårsprognoser med sammantaget cirka 1,6 miljoner kronor samt cirka 1,5 miljoner kronor högre skatteintäkter.

Nämnderna inklusive produktionsutskottet prognostiserar per september sammantaget ett underskott med 26,7 miljoner kronor jämfört med budget – en försämring med 5,3 miljoner kronor jämfört med delårsbokslutet.

Arbetsutskottets förslag till kommunstyrelsen

1. Kommunstyrelsen beslutar att godkänna föreliggande månadsrapport med prognos per den 30 september 2019.
2. Kommunstyrelsen beslutar att produktionsutskottet senast den 29 november 2019 ska inkomma till kommunledningskontoret med en åtgärdsplan för hur produktionsutskottet långsiktigt ska nå en budget i balans. Åtgärdsplanen ska sedan presenteras för kommunstyrelsen.

Yrkanden

Ulla Hurtig Nielsen (M) yrkar bifall till arbetsutskottets förslag med ändringen att första meningen i beslutspunkt 2 ska ha följande lydelse: ”Kommunstyrelsen beslutar att produktionsutskottet senast den 29 november 2019 ska inkomma till kommunledningskontoret med en åtgärdsplan för hur produktionsutskottets verksamhet långsiktigt ska nå en budget i balans.” Ordförande Hanna Bocander (M) biträder Ulla Hurtig Niensens yrkande.

Proposition

Ordförande Hanna Bocander (M) ställer proposition på Ulla Hurtig Niensens (M) yrkande och finner att kommunstyrelsen bifaller det.

Kommunstyrelsens beslut

1. Kommunstyrelsen beslutar att godkänna föreliggande månadsrapport med prognos per den 30 september 2019.

2. Kommunstyrelsen beslutar att produktionsutskottet senast den 29 november 2019 ska inkomma till kommunledningskontoret med en åtgärdsplan för hur produktionsutskottets verksamhet långsiktigt ska nå en budget i balans. Åtgärdsplanen ska sedan presenteras för kommunstyrelsen.

Expedieras

Samtliga nämnder

Björn Wallgren

Ekonomisk månadsrapport – september 2019

Ärende

Prognosen för årets resultat för helåret 2019 är ett underskott om cirka 99 miljoner kronor. Resultatet efter balanskravskorregering prognostiseras till ett underskott om cirka 115 miljoner kronor. Prognosen per september är en försämring av resultatet enligt balanskravet med cirka 3,8 miljoner kronor jämfört med föregående prognos. Det beror främst på att produktionsutskottet och socialnämnden har försämrat sin helårsprognos med 5 miljoner kronor respektive 1,8 miljoner kronor. Ett par andra nämnder förbättrade sina helårsprognoser med sammantaget cirka 1,6 miljoner kronor samt cirka 1,5 miljoner kronor högre skatteintäkter.

Nämnderna inklusive produktionsutskottet prognostiserar per september sammantaget ett underskott med 26,7 miljoner kronor jämfört med budget – en försämring med 5,3 miljoner kronor jämfört med delårsbokslutet.

Kommunledningskontoret förslag till beslut

1. Kommunstyrelsen beslutar att godkänna föreliggande månadsrapport med prognos per den 30 september 2019.
2. Kommunstyrelsen beslutar att produktionsutskottet senast den 29 november 2019 ska inkomma till kommunledningskontoret med en åtgärdsplan för hur produktionsutskottet långsiktigt ska nå en budget i balans. Åtgärdsplanen ska sedan presenteras för kommunstyrelsen.

Bakgrund

Kommunen har som ett steg i att få en ekonomi i balans beslutat införa månadsrapporter. Syftet med förslaget är att hantera den ekonomiska utmaning som kommunen står inför. Nämnderna och kommunstyrelsen ska därmed tidigt kunna få signaler på avvikelser inom verksamheternas ekonomi, och kunna fatta beslut därefter.

Kommunledningskontorets yttrande

Prognosen för årets resultat för helåret 2019 är ett underskott om cirka 99 miljoner kronor (cirka 79 miljoner kronor). Resultatet efter balanskravskorregering prognostiseras till ett underskott om cirka 115 miljoner kronor (cirka 112 miljoner kronor). Siffror inom parantes är från delårsbokslut per augusti 2019. Prognosen per september är en försämring av årets resultat med cirka 20 miljoner kronor och resultatet enligt balanskravet med cirka 3 miljoner kronor jämfört med föregående prognos.

Björn Wallgren

Balanskravet förklaras med att nämnderna har försämrat sina prognoser med 5,3 miljoner kronor samt något förbättrad skatteprognos med 1,5 miljoner kronor. Totalt blir det en försämring med 3,8 miljoner kronor. Årets resultat förklaras även med dessa 3,8 miljoner kronor samt att värdeökningen, från kommunens avsatta medel, om 17,2 miljoner kronor har redovisats på ett felaktigt sätt. Se förklaring nedan.

Kommunens avsatta medel för att finansiera åtaganden för pensioner intjänade före 1998 ska från och med den 1 januari 2019 redovisas till marknadsvärde. Det bokförda marknadsvärdet minus avgifter per september månad var cirka 34 miljoner kronor högre än bokfört värde. Beloppet ska enligt reglerna räknas bort från balanskravsresultatet. Reglerna säger även att den värdeökning som uppkom innan 2019 ska redovisas som en korrigeringspost i ingående eget kapital och ska således inte påverka årets resultat. Det har ekonomiavdelningen inte gjort och därför har tidigare ekonomirapporter haft en för lågt årets resultat. Resultat efter balanskravet påverkas inte. Värdeökningen som har skett innan 2019 var cirka 17,2 miljoner kronor och har nu bokförts som en korrigeringspost i ingående eget kapital. Resterande, cirka 16,8 miljoner kronor har räknats med i årets resultat 2019. Därför har årets resultat försämrats, med cirka 17,2 miljoner kronor, jämfört med delårsrapporten i augusti månad.

Anledningen till underskottet beror främst på sex orsaker:

1. *Nämnderna* prognostiserar ett underskott om cirka 27 miljoner kronor
2. *Internräntan* avviker negativt jämfört med budget med cirka 31 miljoner kronor
3. Högre *pensionskostnader* med ca 10 miljoner kronor.
4. Uteblivna *exploateringsintäkter* om 34 miljoner kronor
5. Resultatförda *exploateringskostnader* med cirka 20 miljoner kronor
6. Lägre *skatteintäkter* om cirka 14 miljoner kronor.

Summan ovan blir cirka 136 miljoner kronor som sedan reduceras med den positiva avvikelsen med momsåtersökningen som var 9 miljoner kronor. Vilket blir cirka 127 miljoner kronor och det är den siffran som ska jämföras med budgeterat överskott på cirka 11 miljoner kronor.

Kommunfullmäktige beslutade den 3 mars 2019 att godkänna förslag till överskottsmål för kommunstyrelsen på 3 miljoner kronor, tekniska nämnden på 7 miljoner kronor samt kultur- och fritidsnämnden på 3 miljoner kronor. Dessa nämnder klarar överskottsmålen. Kommunfullmäktige tog även ett beslut om att nämnderna skulle upphöra med underskotten. Vilket utbildningsnämnden, socialnämnden och produktionsutskottet inte gör.

Björn Wallgren

Skillnaden mellan helårsprognosen delåret och september

I delåret per augusti 2019 var helårsprognosen för nämndernas underskott 21,4 miljoner kronor. I denna helårsprognos per september 2019 är nämndernas underskottet 26,7 miljoner kronor. Det är en skillnad på 5,3 miljoner kronor. Skillnaden beror på Miljö- och hälsoskyddsnämnden (0,5 miljoner kronor), byggnadsnämnden (0,5 miljoner kronor) och kultur- och fritidsnämnden (0,6 miljoner kronor) förbättrar sin helårsprognos med sammantaget cirka 1,6 miljoner kronor.

Produktionsutskottet (-5 miljoner kronor), socialnämnden (-1,8 miljoner kronor) och utbildningsnämnden (-0,2 miljoner kronor) försämrar sin helårsprognos med sammantaget cirka 7 miljoner kronor.

Skatteintäkterna ökade från 1 812,7 miljoner kronor till 1 814,2 miljoner kronor. Det är en marginell förbättring om cirka 1,5 miljoner kronor eller mindre än en (1) promille.

Björn Wallgren

(mnkr)	Utfall	Prognos	Budget	Avvikelse mot budget	
	sep	helår	helår	(mnkr)	(%)
	2019	2019	2019		
Kommunstyrelsen inkl. valnämnden	-86,3	-120,6	-127,6	7,0	5%
- Produktionsutskottet	-11,7	-10,5	0,0	-10,5	0%
Revision	-0,4	-1,0	-1,3	0,3	23%
Överförmyndarnämnden	-2,5	-3,3	-3,6	0,3	8%
Miljö- och hälsoskyddsnämnden	-5,3	-8,5	-9,3	0,8	9%
Byggnadsnämnden	-8,9	-13,5	-14,2	0,7	5%
VA-verksamhet och Avfall	-0,7	0,0	0,0	0,0	0%
Tekniska nämnden	-68,7	-87,8	-94,8	7,0	7%
Fastighetsnämnden	12,9	6,6	6,5	0,1	2%
Kultur- och fritidsnämnden	-65,4	-90,0	-93,6	3,6	4%
Utbildningsnämnden	-675,8	-898,8	-884,8	-14,0	2%
Socialnämnden	-483,7	-649,2	-627,2	-22,0	4%
Summa	-1 396,5	-1 876,6	-1 849,9	-26,7	1%
Avgår internränta	21,8	29,0	59,5	-30,5	51%
Nämndernas nettokostnader	-1 374,7	-1 847,6	-1 790,4	-57,2	3%
Pensioner, PO-differens m.m.	-44,0	-56,6	-51,5	-5,1	10%
Semesterlöneskuld (differens)	24,0	0,0	0,0	0,0	0%
Realisationsvinster, exploatering	0,0	0,0	34,0	-34,0	100%
Nya lokaler Mörby centrum	-3,6	-3,6	-3,6	0,0	0%
Övriga intäkter	0,0	0,0	0,0	0,0	0%
- engångskostnad, exploatering	-19,9	-19,9	0,0	-19,9	0%
Momsåtersökning (åren 2016–2018)	9,0	9,0	0,0	9,0	0%
Försäljning av anläggningstillgångar	0,1	0,1	0,0	0,1	0%
Verksamhetens nettokostnad	-1 409,0	-1 918,6	-1 811,5	-107,1	6%
Skatteintäkter, utjämning. & bidrag	1 366,0	1 814,2	1 827,9	-13,7	1%
Extern medelsförvaltning	0,0	0,0	1,0	-1,0	100%
Finansnetto	27,1	5,8	-6,0	11,8	197%
Årets resultat	-15,9	-98,6	11,4	-110,0	965%
Balanskravskorrigerig	-0,1	-16,8	0,0	-16,8	
Resultat enligt balanskravet	-16,0	-115,4	11,4	-126,8	1112%

* I resultatet ingår inga generella statsbidrag. Föregående år, 2018, erhöll kommunen cirka 6 mnkr i generella statsbidrag.

Björn Wallgren

Produktionsutskottet

Produktionsutskottet prognostiserar ett negativ avvikelse med 10,5 miljoner kronor mot budget. Det är en försämring med cirka 5 miljoner kronor jämfört delårsbokslutet. För förskolor prognostiseras en negativ avvikelse med 3,6 miljoner kronor. För ungdom och skola prognostiseras en negativ avvikelse med 8,2 miljoner kronor vilket delvis motverkas av en positiv avvikelse hos produktionsledningen med 1,3 miljoner kronor. Den främsta orsaken till den negativa avvikelsen beror på överkapacitet av barn- och elevplatser och arbete sker för att anpassa kapaciteten till efterfrågan. Arbete sker också med att anpassa organisationen till verksamheten samt minska verksamhetsstödet. Utbildningsnämnden har beslutat om en ny resursfördelningsmodell för att få en ekonomi i balans.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämndens prognostiserar en negativ avvikelse med 14,0 miljoner kronor mot budget. Det är en försämring med 0,2 miljoner kronor jämfört delårsbokslutet.

Flera verksamheter prognostiserar negativa avvikelser. Störst negativ avvikelse prognostiseras för grundskola som prognostiserar en negativ avvikelse med 6,9 miljoner kronor som beror på högre kostnader för tilläggsbelopp och verksamhetsstöd för elever med behov av särskilt stöd, fler elever samt högre kostnader för skolskjuts, samt lägre statsbidragsintäkter än budgeterat. Särskolan prognostiserar en negativ avvikelse med 6,4 miljoner kronor mot budget som främst beror på fler elever och större behov än budgeterat. Att se hur särskolan bäst organiseras för en bra och effektiv styrning ingår i uppdraget till bildningsförvaltningen från utbildningsnämnden, ett uppdrag som redovisades vid utbildningsnämndens sammanträde i oktober 2019. För förskola prognostiseras en negativ avvikelse med 2,0 miljoner kronor mot budget som främst beror på lägre statsbidragsintäkter än budgeterat. Kommunal vuxenutbildning prognostiserar en negativ avvikelse med 1,6 miljoner kronor mot budget, som beror på fler elever än budgeterat, som delvis motverkas av högre statsbidragsintäkter än budgeterat. Nämnd och förvaltning prognostiserar en positiv avvikelse med 1,5 miljoner kronor mot budget, som beror på en effektivisering av administrationen, ej tillsatta vakanser, samt besparingsåtgärder.

Socialnämnden

Socialnämnden prognostiserar en negativ avvikelse med 22,0 miljoner kronor mot budget. Det är en försämring med 1,8 miljoner kronor jämfört

Björn Wallgren

delårsbokslutet. Den negativa avvikelsen beror främst på individ och familjeomsorg som prognostiserar en negativ avvikelse med 21,1 miljoner kronor, som beror på att kostnaderna för ensamkommande barn prognostiseras bli högre än budgeterat. Funktionshinderomsorg prognostiserar en negativ avvikelse med 8,1 miljoner kronor som beror på en ökning av antalet personer som beviljats bostad med särskild service och personlig assistans. Äldreomsorgen prognostiserar en positiv avvikelse med 7,3 miljoner kronor som beror på höjda avgifter inom äldreomsorgen och att hemtjänsten vidtagit besparingsåtgärder.

Internränta

Prognosen för internräntan avviker negativt med 30,5 miljoner kronor mot budget. Orsaken till avvikelsen är brister i ekonomiprocesserna. Avvikelsen har varit känd under hela 2019 och underskottet som konstaterades i prognos 1 kvarstår.

Pensioner

KPA:s prognos per augusti visar att kommunens pensionskostnader för 2019 förväntas öka med cirka 10 miljoner kronor jämfört budget. Huvudorsaken till att avsättningen för pensioner ökat är på grund av att 68 nyanställda under 2018 inte rapporterades från kommunens system till KPA. Det har fått konsekvensen att prognosen per mars månad som kommunen utgick ifrån i tidigare prognoser varit för låg. Den ökade kostnaden upptäcktes först i juniprognosen när KPA fick de senaste siffrorna över antalet nyanställda.

Exploateringsintäkter

Budget för 2019 bygger på 34,0 miljoner kronor i exploateringsintäkter. Inga beslut är fattade som leder till en intäkt 2019. Av försiktighetsprincip prognosticeras därför att inga exploateringsintäkter inkommer under 2019 i denna prognos.

Momsättersökning

Kommunledningskontoret har under första halvåret genomlyst kommunens rätt till retroaktiva momsättersökningar mellan åren 2016–2018. Det har resulterat i att kommunen fått tillbaka cirka 9 miljoner kronor i moms och således bokfört en nettointäkt om cirka 9 miljoner kronor.

Upparbetade exploateringskostnader på balansen som bokförts

Det är cirka 20 exploateringsprojekt som kommunstyrelsen drivit som är avslutade och kostnader som ligger kvar på balansen som ska resultat föras under 2019, totalt 19,9 miljoner kronor. Tidigare aviserade exploateringsprojekt som *Mörby Centrum*, *exploatering* (cirka 14 miljoner

Björn Wallgren

kronor), *Mörby Centrum, arkitekttävling* (cirka 1,5 miljoner kronor), *Kvarteret telefonen* (cirka 1,7 miljoner kronor) samt *Dalen 16* (cirka 1,5 miljoner kronor).

Utöver dessa fyra projekt har kommunledningskontoret resultatfört cirka 16 andra exploateringsprojekt om cirka 1,2 miljoner kronor. Exploateringsprojekt så som *Busshållplats E18, del av Djursholm 2:369* (cirka 0,3 miljoner kronor), *Del av Danderyd 2:143 m.fl. Returpark* (cirka 0,3 miljoner kronor), *Strandängen* (cirka 0,3 miljoner kronor) och *Församlingsgården* (cirka 0,1 miljoner kronor).

Finansnettot

Prognosen för finansnettot (nettosumman av kommunens finansiella kostnader och finansiella intäkter) exklusive marknadsvärdet på kommunens förvaltade pensionskapital är cirka -11 miljoner kronor. Det är en försämring med cirka 5 miljoner kronor jämfört med budget på -6,0 miljoner kronor. Orsaken till det är kostnader för ränta på pensionsavsättningar till KPA som är cirka 5 miljoner kronor.

I finansnettot ligger även marknadsvärdet på kommunens förvaltade pensionskapital. Marknadsvärdet per september uppgår till cirka 139 miljoner kronor och anskaffningsvärdet är cirka 105 miljoner kronor. Värdeökningen blir cirka 34 miljoner kronor netto och kommer att fluktuera under året beroende på hur det går med fonden som kommunen investerat i. Rent bokföringsmässigt kan kommunen inte tillgodoräkna sig hela värdeökningen under 2019, vilket har gjorts i ekonomirapporterna under 2019. Den värdeökning (17,2 miljoner kronor) som kan relateras till åren innan 2019 ska räknas bort från den totala värdeökningen i resultaträkningen och ska istället hamna som en korrigeringspost i ingående eget kapital (balansräkningen). Det innebär att den totala värdeökningen som ska belastar resultaträkningen 2019 blir cirka 16,8 miljoner kronor. Den värdeökningen ska sedan tas bort från resultatet enligt balanskravet, därav siffran cirka 16,8 miljoner kronor på balanskravskorrigerering.

Beslut om åtgärdsplan för Produktionsutskottet

Produktionsutskottets helårsprognos är en negativ avvikelse om 10,5 miljoner kronor. Förskolorna redovisade per september en negativ avvikelse på cirka 3,6 miljoner kronor och skolorna en negativ avvikelse på cirka 8,2 miljoner kronor. Kommunledningskontoret slutsats att de redan beslutade åtgärdsplanerna inte är tillräckliga för att produktionsutskottet ska nå en budget i balans.

I tidigare riskanalyser beskrevs risken att verksamheternas prognoser kan försämrans under året där produktionsutskottet var ett exempel. Den risken

Björn Wallgren

har nu realiserats. Helårsprognosen för exempelvis skolorna i egen regi har gått från att en positiv avvikelse till en negativ avvikelse på cirka 8,2 miljoner kronor eller 1,3 procent (*8,2 miljoner kronor / summa kostnader cirka 587 miljoner kronor*).

När det gäller förskolor i egen regi har de tidigt prognostiserat med en negativ avvikelse. Avvikelsen har marginellt förändrats under året. Den negativa avvikelsen är på 3,1 procent (*3,6 miljoner kronor / summa kostnader cirka 115 miljoner kronor*).

Kommunledningskontoret tycker att skolorna i egen regi bör bli bättre på att lägga en helårsprognos. Inte nog med att de inte håller sina budgetar tycker kommunledningskontoret att den negativa avvikelsen är för hög både på skolorna och förskolorna i egen regi. Underskotten är ingen ny företeelse utan har pågått under en längre tid. Därför är det en stark rekommendation att ytterligare en åtgärdsplan tas fram och som ska beslutas både av produktionsutskottet och kommunstyrelsen. Kommunledningskontoret rekommenderar därför kommunstyrelsen att ta beslut om att produktionsutskottet ska inkomma med en åtgärdsplan som visar på hur produktionsutskottet ska långsiktigt nå en budget i balans.

Kommunledningskontoret vill uppmärksamma att alla i verksamheten, chefer så som medarbetare, gör en mödosam och bra arbetsinsats. De försöker verkligen spara och effektivisera samtidigt som de försöker hålla upp en god kvalitet i förskolorna och skolorna. För att lyckas komma till en budget i balans krävs det ett samarbete över verksamhetsgränserna och samarbete med politiken.

Övriga nämnder som går med underskott

Socialnämndens helårsprognos är en negativ avvikelse om 22 miljoner kronor. Om kommunledningskontoret rensar för engångskostnader som merparten av den negativa prognosen för ensamkommande barn på cirka 13 miljoner kronor består av, blir den negativa avvikelsen cirka 9 miljoner kronor. Om kommunledningskontoret rensar även för volymrelaterade kostnader så som ökat antal personer med bostad med särskild service för vuxna (cirka 5 miljoner kronor) samt ökat antal barn- och ungdom i Familjehem (cirka 4 miljoner kronor) närmar sig socialnämnden en budget i balans. Sen om kommunledningskontoret även tar hänsyn till de olika beslut som kommunstyrelsen och kommunfullmäktige har tagit hamnar socialnämnden på en budget i balans. Exempelvis beslutade kommunfullmäktige att avveckla hemtjänsten i egen regi som prognostiserats gå med cirka 3 miljoner kronor i underskott. Det innebär att kommunledningskontorets slutsats är att socialnämnden inte behöver ta fram ytterligare åtgärdsplaner för att hamna på en budget i balans.

Björn Wallgren

Socialnämnden har även blivit kompenserade för volymrelaterade kostnader i budget 2020.

Utbildningsnämndens helårsprognos är en negativ avvikelse om 14 miljoner kronor. Om kommunledningskontoret rensar för volymrelaterade kostnader, på totalt cirka 14 miljoner kronor, hamnar utbildningsnämnden nära en budget i balans. Volymrelaterade kostnader så som högre kostnader för tilläggsbelopp och verksamhetsstöd för elever med behov av särskilt stöd (cirka 6 miljoner kronor), högre kostnader för särskola (cirka 6 miljoner kronor) samt vuxenutbildning (cirka 2 miljoner kronor).

Kommunledningskontoret kan konstatera att åtgärder redan har tagits eller håller på att tas av utbildningsnämnden vilket leder att utbildningsnämnden inte behöver ta fram ytterligare åtgärdsplaner. Utbildningsnämnden har även blivit kompenserade för volymrelaterade kostnader i budget 2020.

Risakanalys

Från och med 2019 gäller lagen (2018:597) om kommunal bokföring och redovisning. Som en följd av detta har Rådet för kommunal redovisning (RKR) arbetat fram nya rekommendationer¹ baserade på den nya lagstiftningen. I den nya lagstiftningen har det blivit tydligare att kostnader för bland annat översikts- och detaljplaner ska tas som en direkt kostnad i resultatet. Dessa kostnader får inte tas som en investering. Det gäller även exploateringsprojekt bakåt i tiden. Kommunen har gjort en ansats under 2019 med att resultat föra exploateringskostnader för cirka 20 exploateringsprojekt, totalt 19,9 miljoner kronor, men det finns risk att det är fler kostnader som bör resultat föras. Därför behöver ekonomiavdelningen tillsammans med verksamheterna ytterligare gå igenom de exploateringsprojekt som finns på balansen och även färdiga exploateringsprojekt från exempelvis 2017 och framåt.

Beslut har tagits att hemtjänsten i egen regi ska avvecklas, och innebär avvecklingskostnader för socialnämnden som inte är budgeterade. Den maximala beräknade avvecklingskostnaden är 8 miljoner kronor. Den siffran förutsätter att ingen anställd får nytt arbete, vilket inte är ett troligt scenario. Vilket talar för att avvecklingskostnaden kommer understiga 8 miljoner kronor, men med hur mycket krävs mer analys för att säga.

¹ RKR:s idéskrift, Redovisning av kommunal markexploatering maj 2019

Björn Wallgren

Johan Lindberg
Tf kommundirektör

Björn Wallgren
Ekonomichef

Handlingar i ärendet

1. Tjänsteutlåtande, Ekonomisk månadsrapport – september 2019

Expedieras
Samtliga nämnder